

Regiobeeld jeugdhulp in Midden- en Zuid-Limburg

Deze publicatie is een samenvatting van alle bevindingen van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd uit het regiotoezicht op de jeugdhulp in Midden- en Zuid-Limburg. De bevindingen zijn besproken met de deelnemende partijen. De inspecteurs roepen het veld op om hiermee zelf aan de slag te gaan, en te onderzoeken welke verbeterkansen er liggen en opgepakt kunnen worden. Dit regiobeeld is bedoeld om het eigen beleid mee te vergelijken en waar nodig bij te stellen. De inspectie is zich ervan bewust dat zij een beeld schetst van drie jeugdregio's waarvan het beleid en de uitvoering van de zorg sterk verschilt. Niet alle bevindingen zijn daarom 1-op-1 van toepassing op alle regio's, alle jeugdorganisaties of elke vorm van samenwerking. We benadrukken dat een aantal bevindingen, met name rond passende hulp, al eerder geconstateerd zijn in het onderzoek Kwetsbare Kinderen Onvoldoende Beschermd (2021) en daarom extra aandacht verdienen van de betrokken partijen.

Aanleiding voor het toezicht

De inspectie hield in het najaar van 2022 toezicht in de jeugdregio's Midden-Oost-, Midden-West- en Zuid-Limburg. De redenen voor dit toezicht waren: onvoldoende zicht op de toeleiding naar de jeugdhulp in deze regio's; signalen over de samenwerking die niet altijd soepel verloopt; en de effecten van het inkoopbeleid op de hulp voor jeugdigen. Een overkoepelend toezicht in deze regio's was de best passende vorm om meer zicht te krijgen op deze onderwerpen. Met dit toezicht brengen we de bevorderende en de belemmerende factoren voor de kwaliteit van de jeugdhulp in regio's in beeld.

Bevindingen

Wijze van toeleiding

Bij de toegang voor jeugdhulp wordt door de jeugdconsulenten van gemeenten breed naar de hulpvraag gekeken. Als zij zien dat er naast de vraag rond de jeugdige nog andere zaken spelen zoals financiële problemen in het gezin, dan zorgen zij dat dit ook wordt opgepakt.

Er is in de afgelopen jaren geïnvesteerd in de samenwerking tussen verwijzers en de jeugdconsulenten waardoor zij elkaars taak beter begrijpen. Ook zien we dat er op sommige plekken gezamenlijke beoordelingen zijn voor signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling tussen Veilig Thuis (VT) en jeugdconsulenten.

Na de beoordeling, ook wel 'triage' genoemd, wordt er direct een jeugdconsulent aan het gezin gekoppeld.

Er liggen ook kansen voor verbetering. Zo horen we dat verwijzers, zoals bijvoorbeeld de ggz en huisartsen, in hun verwijzingen soms onvoldoende informatie geven over de hulpvraag. Dit maakt het werk van de jeugdconsulent moeilijker en vertraagt het proces om te komen tot passende hulp. Daarnaast valt het op dat, daar waar geen gezamenlijke beoordelingen worden gedaan, de adviezen van VT niet altijd worden overgenomen. Tot slot blijven de te lange wachtlijsten een probleem. In sommige gemeenten is er sprake van wachtlijsten bij zorgaanbieders waardoor de hulp voor jeugdigen soms pas na maanden kan starten. Hier hebben alle partijen, zowel jeugdconsulenten als jeugdhulpaanbieders, maar met name jeugdigen, last van.

Aanbestedingen en contracten

De inspectie ziet dat er vaker langer lopende contracten worden aangeboden door gemeenten. Door de aanbestedingseisen en de aanbesteding in segmenten van zorg zoals wonen, crisishulp of ambulante jeugdhulp, ontstaan (noodgedwongen) samenwerkingsverbanden. Door deze contractering zien we continuïteit en duidelijkheid ontstaan in aanbod van zorg waardoor er ook kansen ontstaan voor doorontwikkeling van de jeugdhulp.

Er zijn ook kritische geluiden met betrekking tot de aanbesteding. Steeds vaker is de aanbesteding door gemeenten per segment en de gunning aan één partij. Om aan de aanbestedingseisen te voldoen moeten jeugdhulporganisaties zich verenigen in samenwerkingsverbanden. Per segment is er één penvoerder die de administratielast draagt, waar geen compensatie tegenover staat. Het min of meer gedwongen karakter van de samenwerkingsverbanden brengt het risico met zich mee dat de samenwerking niet goed van de grond komt. Ook zijn deze aanbestedingstrajecten complex waardoor ze veel tijd kosten.

De financiering via lumpsum die ondersteunend is aan een meer taakgerichte uitvoering van de jeugdhulp, kan ontoereikend blijken als in de loop van een traject toch zwaardere hulp nodig is. Het is dan niet in alle gemeenten vanzelfsprekend dat een herindicatie overwogen wordt.

Aanbod van jeugdhulp in de regio

Een gedeelte van de jeugdhulpvragen kunnen in de regio beantwoord worden met het huidige aanbod. Wel zijn er zorgen over de beschikbaarheid van passende hulp aan een paar doelgroepen, waarbij we zien dat dit niet uniek is en ook speelt in andere jeugdregio's.

Voor jeugdigen die net uit de JeugdzorgPlus komen is er vaak geen passende vervolgplek. Er zijn te weinig plekken in gezinshuizen en pleeggezinnen en er zijn wachtlijsten voor de jeugd-ggz. Ook horen we dat niet elke aanbieder het aandurft of de kennis in huis heeft om jeugdigen met gecombineerde problematiek een passende plek te bieden. We zien wel dat er in de regio's nieuwe vormen van aanbod worden ontwikkeld door gemeenten en jeugdhulpaanbieders, die hier een antwoord op willen bieden. Een voorbeeld hiervan is de Gesloten Intensief Klinische Jeugdhulp (GIK-I). Niet alle jeugdigen met problemen kunnen lokaal worden geholpen vanuit het bestaande zorgaanbod, dit lukt lokaal alleen met dure maatwerkoplossingen.

Samenwerken in de keten

Onlangs de kritische geluiden over de effecten van min of meer gedwongen samenwerkingen, ervaren de zorgaanbieders de onderlinge samenwerking in het algemeen als positief. Ook de netwerk-contacten tussen de verschillende domeinen van de jeugdzorg, de zorg voor licht verstandelijk beperkten en de jeugd-ggz, worden als waardevol ervaren door de kennisuitwisseling die ontstaat.

De gezamenlijke beoordelingen zoals bij casussen van VT, maar ook waar jeugdconsulenten in de scholen aanwezig zijn, ervaart men als waardevol vanwege de korte lijnen, het gevoel van gezamenlijke verantwoordelijkheid en de directe overdracht aan de jeugdconsulent. De aanwezigheid van jeugdconsulenten op plaatsen waar veel jeugdigen zijn zoals scholen, maakt ook dat de jeugdhulp laagdrempelig is en in een vroeg stadium kan worden ingezet.

Waar nog ontwikkeling op mogelijk is, is het contact en de samenwerking tussen de jeugdhulpaanbieders en de gemeenten, die elkaar soms ervaren als star en vasthoudend aan eigen denkwijzen. Ook ervaren de jeugdhulpaanbieders dat de contacten met de gemeente wisselend zijn van kwaliteit. Dit is afhankelijk van wie zij spreken, welke expertise deze persoon heeft en of de financiering in plaats van de hulpvraag leidend is.

Kwaliteit van de bezochte aanbieders

Vrijwel alle bezochte aanbieders laten zien dat er ontwikkelingsgericht hulp wordt geboden. Zij brengen de hulpvraag duidelijk in kaart en kijken daarbij breed naar verschillende ontwikkeldomeinen. Er wordt oplossingsgericht gewerkt waarbij men kijkt naar wat er wél kan in plaats van wat er niet mogelijk is. Deze jeugdhulpaanbieders kennen de wensen en behoeften van

de jeugdigen en hun ouders en integreren dit in hun begeleiding of behandeling. Zij betrekken ouders of verzorgers actief bij de begeleiding of behandeling, en zien hen als belangrijk onderdeel hiervan.

Verbetering moet komen bij het inzetten van vrijheidsbeperkende maatregelen en het in kaart brengen van risico's. Vrijheidsbeperkende maatregelen zijn te zien bij de huisregels, die vaak generalistisch en soms beperkend worden ingezet, zoals verplichte kamertijd. Ook zien we cameratoezicht, deurverklidders, kamercontroles en urine-controles die worden ingezet als niet onderbouwde en generieke maatregelen. In de open jeugdzorg is dit op basis van de Jeugdwet niet toegestaan.

Bij het in kaart brengen van de risico's zien we dat de aard van de risico's wel is genoteerd maar dat er niet altijd een koppeling wordt gemaakt met de doelen of de betekenis voor de begeleiding of behandeling. Veiligheid en risico's als thema's en hoe hiermee om te gaan zijn wel onderdeel van gesprek bij hulpverleners, maar dit wordt niet altijd vastgelegd in de dossiers. De inspectie vindt het belangrijk dat bij de start van de zorg, bij evaluaties en bij veranderende omstandigheden de risico's per jeugdige worden geïnventariseerd, zo nodig getaxeerd, en worden geïntegreerd in de begeleiding of behandeling.

Reactie van deelnemers

Tijdens de terugkoppeling aan de betrokken partijen in dit regiotoezicht konden de deelnemers reageren. Hier volgt een samenvatting van de belangrijkste onderwerpen.

Gemeenten laten weten dat het beeld dat door de inspectie geschetst wordt algemeen is terwijl het om drie jeugdregio's gaat die erg van elkaar verschillen in werkwijze. Hierdoor zijn verschillende zaken niet met elkaar te vergelijken. Ook geven zij aan dat de inhoud van de bevindingen op sommige thema's nuancering behoeft.

Uit de reacties van de deelnemers wordt duidelijk dat er wisselende ervaringen zijn met de aanbesteding in segmenten. Sommigen bevestigen het voordeel van meer continuïteit door de langer lopende contracten. Anderen zien nieuwe schotten ontstaan tussen de segmenten waardoor er minder makkelijk gewisseld kan worden tussen bijvoorbeeld ambulante begeleiding en wonen. Een inkoopbeleid met centrale doelstellingen die voor alle segmenten gelden zou dit volgens hen kunnen verhelpen. Ook spreken kleinere jeugdhulpaanbieders hun zorgen uit over de aanbesteding. Als zij zich niet aansluiten bij een samenwerkingsverband krijgen zij geen contract, kan hun zorgaanbod mogelijk verdwijnen en kunnen daardoor de wachtlijsten weer toenemen.

Over de voordelen van de onderlinge samenwerking is iedereen het eens. Deze samenwerkingsverbanden zouden volgens een aanbieder nog verder verstevigd moeten worden waarbij er gezamenlijk verantwoordelijkheid genomen wordt voor zowel de kwaliteit als de kwantiteit van de hulp.

Figuur 1: De drie factoren die door de deelnemers tijdens de terugkoppeling aan de regio's als belangrijkste bevorderende factoren werden gezien

Een gemeente merkt op dat een gedurfde aanpak van problemen en de nood tot samenwerking hand in hand gaan en ook als positief ervaren worden, omdat de samenwerking anders nooit van de grond zou komen. Er worden verschillende suggesties gedaan om verder te gaan met experimenten. Bijvoorbeeld door een jeugdhulpaanbieder die met minder administratielast graag over de segmenten heen wil kunnen werken. Een gemeente voegt toe dat er ook gewerkt moet worden aan vertrouwen om de samenwerking nog verder te verbeteren.

Figuur 2: Een deel van de reacties door zorgorganisaties en gemeenten op de vraag wat als belangrijkste taak werd gezien m.b.t. het jeugdhulpaanbod.

De gemeentelijke toegang benadrukt het belang om gedrag minder als probleem te zien. Ook hier worden mooie voorstellen gedaan zoals beschikingsvrij kortdurende behandelingen uitvoeren. Daarnaast zijn er ook andere voorstellen gedaan om de hupverlening te verbeteren, zoals een moreel beraad inzetten bij calamiteiten waar meerdere partijen bij betrokken zijn, wat mooie nieuwe inzichten op kan leveren. Ook werd genoemd dat je kunt leren van andere sectoren zoals de ouderenzorg waar nieuwe oplossingen bedacht worden voor arbeidskrachte.

De kwaliteitstoetsing is uitgevoerd bij onderstaande organisaties. Klik op de naam om het rapport te lezen:

- [JENS](#)
- [Hilzijn](#)
- [Talent - het leefhuis](#)
- [Daelzicht – 't Raayke](#)
- [Leef! Jeugdzorg](#)
- [Pactum Zuid – pleegzorg](#)
- [Mondriaan – HIC jeugd](#)
- [Lokale teams Maastricht](#)

Hoe zag dit toezicht eruit?

Om een beeld te krijgen van de jeugdregio's en de vraagstelling aan te scherpen voerden inspecteurs in de zomer van 2022 voorbereidende gesprekken met de account houdende gemeenten van de drie jeugdregio's, Bureau Jeugdzorg en het Bovenregionaal Expertise Netwerk Limburg. Tijdens deze gesprekken is globale informatie opgehaald over de organisatie van de toegang, het inkoopbeleid, de samenwerking en de jeugdhulporganisaties in die regio's.

De inspectie deed in het najaar bij acht organisaties een kwaliteitstoets, aan de hand van het JIJ-kader. Dit waren organisaties die diverse vormen van jeugdhulp vertegenwoordigen, waar de inspectie nog niet eerder geweest was, waar een mogelijk risico gezien werd en waarvan verwacht werd dat met het toezicht een deel van de onderzoeksvragen beantwoord zou worden. De inspectie heeft [rapporten gepubliceerd van deze kwaliteitstoetsen](#).

Tot slot zijn vier jeugdhulporganisaties waar geen toezicht is uitgevoerd, maar die wel een belangrijke rol vervullen in de jeugdregio's, gevraagd om te reageren op een aantal vragen.

Op basis van alle verzamelde informatie uit de in totaal 17 verschillende bronnen, is een verslag van bevindingen opgesteld. Alle deelnemende partijen konden een reactie op feitelijke onjuistheden geven. Het definitieve verslag is gedeeld ter voorbereiding op de terugkoppeling van de bevindingen. Tijdens deze terugkoppeling waarin een presentatie is gegeven van de belangrijkste bevindingen, konden deelnemers reageren. De volledige opbrengst van de bijeenkomst is teruggekoppeld aan de deelnemers zodat zij verder kunnen met de suggesties die zijn gedaan.

Links naar websites

Via onderstaande websites kunt u informatie vinden over verschillende onderwerpen die tijdens het toezicht en de terugkoppeling aan de regio's aan bod zijn gekomen. De informatie kan gebruikt worden om het eigen beleid en de uitvoering aan te scherpen.

- [Publicatie IGJ: Vrijheidsbeperking in de open jeugdhulp](#)
- [CIBG: Kwaliteitscheck Wtza](#)
- [Website Nederlands Jeugdinstituut \(NJI\)](#)
- [Publicatie NJI: Veiligheid en risico's inschatten: wat helpt? \(pdf\)](#)
- [Publicatie IGJ: Regio Limburg Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd vervolgttoezicht](#)